הארגון העולמי של יהודים
יוצאי זאקרפטיה - טרנסקרפטיה (ע"ר)

עלון מספר 84 - יוני 2021

תוכן העניינים

1. הערות מעלונים קודמים
2. טקס האזכרה השנתית
3. אזכרת נשמות 2020-2021
4. אזכרת נשמות משנים עברו
5. טקס האזכרה בניו יורק
6. מות ראשי קהילות בזאקרפטיה
7. מחתרת תנועות הנוער בבודפשט
8. משלנו: רוטשטיין אליעזר (לייזר)

1. א. **הלך לעולמו ניצול השואה יוסף קליינמן, מאחרוני העדים במשפט אייכמן**. על יוסף, יליד סיילש, הייתה כתבה בעלון 69 במאי 2020. יהי זכרו ברוך! כתבה בנושא בקישור הבא:

YNET 4.5.2021_https://www.ynet.co.il/news/article/rJvWNACDO

ב. שמו המקורי של איתן פורת ("איש הציפורים") היה זיסי פריד.

2. טקס האזכרה השנתית ב"יד ושם"

ביום שלישי, י"ד בסיוון תשפ"א, 25.5.2021 התכנסנו לטקס האזכרה השנתית - לאחר הפסקה בת שנה, שנכפתה עלינו עקב מגפת הקורונה (למעט טקס מצולם בשנה שעברה).
את הבוקר התחלנו בביקור ב"היכל הזיכרון לחללי מערכות ישראל" בהר הרצל. במקום מתקיים טקס יומי של אזכרה לנופלים בתאריך העברי של יום זה. לאחר מכן חווינו סיור מודרך, בקבוצות קטנות, בהיכל עצמו. אין ספק שהמקום המיוחד הזה, הן רגשית והן ארכיטקטונית, הותיר את רישומו העז עלינו.

מיכאל אינדיק קורא פרקי תהילים בטקס ב"היכל הזיכרון"

הפעיל חיים דוידוביץ ב"היכל הזיכרון"

סיור בקבוצות

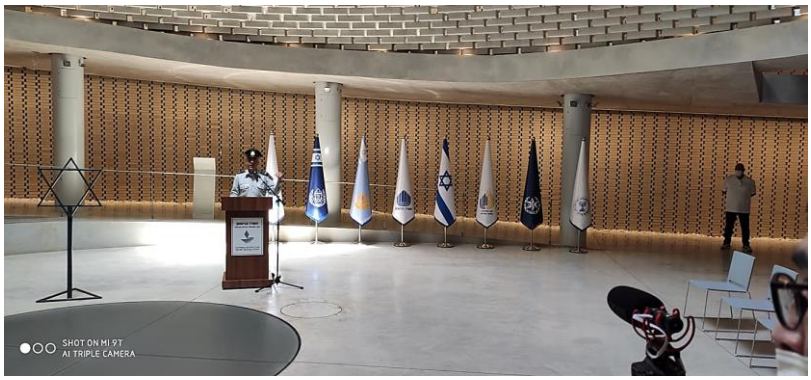

רחבת הטקס

ב"יד ושם" התכנסנו באוהל "יזכור". את הדלקת אש התמיד הדליק ניצול השואה אביגדור נוימן. כיבד אותנו בנוכחותו יניב אורן, יו"ר "ידידי יד ושם", שהוא הנכד של זליג ואסתר פנקסוביץ ז"ל, ניצולי שואה יוצאי זאקרפטיה אף הם.

מימין: מיכאל אינדיק קורא פרק תהילים, הרב מרדכי אנגלמן ויניב אורן (בני הדור השלישי), זאב מילבאואר, אביגדור נוימן, עמי שטיינברגר (הנכד של רחל ז"ל, אחותו של אביגדור) ושרה מושקוביץ (בת הדוד יהושע-צבי נוימן ז"ל)

מימין: אביגדור נוימן אומר "קדיש", הרב מרדכי אנגלמן, שאמר את תפילת "אל מלא רחמים", יניב אורן, מיכאל אינדיק, זאב מילבאואר, עמי שטיינברגר ושרה מושקוביץ

<u>אביגדור נוימן</u> הוא יליד סיילש, 1931. להלן כתבה מ"מקור ראשון": <u>"אביגדור חגג בר מצווה בבירקנאו: "לא מצאתי מילים להתרגשות"</u>

מאת עדי שלם-רבינוביץ' , כ"ה בניסן ה'תשפ"א (07.04.2021)

"חצי שנה לפני יום ההולדת ה-13 של אביגדור נוימן, במוצאי שמיני של פסח 1944, פרצו הנאצים לבית משפחתו. הם נשלחו לגטו, ומשם לאושוויץ-בירקנאו. אביגדור לא הספיק לחגוג בר מצווה. רוב המשפחה, שלושה אחים ואחיות ואימו, נשלחו לקרמטוריום ומצאו בו את מותם. אביו ואחיו הנותרים נִספו בשלב אחר של המלחמה. אביגדור מצא עצמו לבד בעולם, שרד את המחנות בירקנאו ומטהאוזן, ולימים גילה שאחותו שרדה, אך כל השנים שתק.

אחיו של אביגדור שנספו, מלבד אחותו (אחת האחיות נפטרה עוד לפני השואה). אביגדור הרביעי.

"עד שלב מסוים אני לא דיברתי על השואה", הוא מספר. "הילדים לא שמעו מפי שום קטע על השואה. באופן כללי ידעו שהייתי שם, אבל לא פרטים, מלבד אשתי ז"ל, רבקה, שמדי פעם שמעה אותי צועק".

הוא מספר על נקודת התפנית: "היינו בטיול שורשים, ובו עברתי ליד העיירה שנולדתי ובכל המחנות, ואחרי שהיינו ליד הקרמטוריום בבירקנאו עליו היה שלט 'לכאן הוכנסו היהודים מהונגריה', והבנתי, ששם חלק מהמשפחה שלי נרצחו, אז התחלתי לספר יותר ויותר". מאז אביגדור מרצה בבתי ספר, מכינות, יחידות בצה"ל, ומול קבוצות גרמנים שעוסקות בזיכרון השואה.

אחד האירועים המכוננים בחיי אביגדור, שסגר מעגל עבורו, היה הצטרפותו כ"איש עדות" למשלחת "עדים במדים" של צה"ל בשנת 2018, יחד עם 190 קצינים וקצינות. "ניגש אליי מישהו, ששאל אם אני רוצה להצטרף למשלחת. הוא היה בלי מדים. שאלתי אותו 'עם מי יש לי הכבוד?', והוא ענה שהוא מפקד המשלחת. שאלתי אותו 'מה הדרגה שלך?' והוא ענה בצניעות 'תת-אלוף'. זה היה המזכיר הצבאי של הנשיא". "עצם המושג צה"ל היה בשבילי משהו שקשה מאוד לתאר. אני באתי ממדינה, שבה לראות חייל זו חוויה מפחידה. עם התלאות שעברנו, בסוף, כשלבשתי פעם ראשונה את המדים של צה"ל, זה היה בשבילי הדבר הכי טוב שקרה לי. כמובן, במשך הזמן הייתי בצבא, גם חתמתי קבע".

"ואנחנו מגיעים לשם", מספר אביגדור על חוויותיו מליווי המשלחת לבירקנאו, "ואנחנו צועדים. אני בשורה ראשונה יחד עם מפקד המשלחת וקצין, עם ספר תורה, ומאחורי הצבא המהולל הזה, צה"ל; אי אפשר לתאר את ההרגשה הזו. אני הולך בראש צה"ל, נכנס לתוך בירקנאו ואנחנו עומדים על הרמפה, המפקד נותן פקודה לעצור, 'ימינה פנה'. מבקש ממני לצאת מהשורה ולזוז הצידה, ואז הוא נותן פקודה 'לעֵד הצדע!'. אם אני שרדתי את הכול, במקום הזה, ממש פה הגעתי ברכבת, ופה ראיתי פעם אחרונה את אימא והאחים בחיים, ופה הייתי אפס, אפילו לא מספר הייתי שם; אז פה, הצבא הזה מצדיע לי? בכלל, להיות חופשי במתחם הזה, שאני הולך איפה שאני רוצה, זה דבר שאי אפשר להסביר", ממשיך אביגדור לספר בהתרגשות.

B14665 - המספר שעל ידו של אביגדור

אביגדור מספר על האירוע המשמעותי והמרגש מבחינתו בליווי המשלחת: "החיילים המשיכו בסיור ואני חיכיתי להם ליד פסי הרכבת שקרובים לקרמטוריום. ידעתי שכמעט הגעתי לפה כמה פעמים. חיכיתי שם עם המחשבות, שפה, באחד הקרמטוריומים, איבדתי את המשפחה שלי באש ובאפר. בסיום הסיור שאר המשלחת הצטרפה אליי למסדר סיום, והמפקד אמר דברי סיכום. בסוף הנאום שלו המפקד אמר 'עכשיו יש לנו הפתעה'".

"אתם זוכרים שאביגדור סיפר לנו שכאן, במקום הזה, מלאו לו 13 ולא הייתה לו בר מצווה?", המשיך המפקד, "עכשיו נעשה לו בר מצווה". "פתאום הרב הצבאי מוציא ספר תורה, קוראים 'זכור את אשר עשה לך עמלק'... לעמוד במקום הזה, לראות שכולם שרים 'עם ישראל חי', לקרוא בספר תורה", ממשיך אביגדור. "קראו לי לקרוא בספר תורה והיו צריכים לתמוך בי משני הצדדים מרוב התרגשות. ואני עולה לתורה שם, וזורקים עליי סוכריות. עוד לא מצאתי מילים להביע את התחושה הזאת".

איך התחושה לראות מדינה יהודית קמה מול העיניים שלך?

"תוך כדי משימה אדם לא מפרט לעצמו – עשיתי כך וכך. אבל בפרספקטיבה הוא מסתכל על מה שעשה - בגאווה. כשהגעתי לישראל וראיתי שוטר במדים, לא התחלחלתי ממנו בכלל! הרי לפני זה כשהייתי רואה שוטר או חייל הייתי מתפלל שיעבור מהר על ידי. מה, אני יכולתי לדבר? אני הייתי ילד עם פאות שהולך ברחוב והגויים משכו לו בהן, וזרקו את הכובע, אז אני יכול להתלונן? במשטרה שם ילד יהודי לא יכול להיות צודק כמו ילד גוי. זה לא מובן מאליו. מדינת ישראל - צריך לשמור עליה ולדאוג לה. אחרי ששת הימים הייתה שאננות במדינה, כי חשבו כבר די, זה מובן מאליו, אנחנו על גג העולם. ואז באה המכה, ולמדו בדיעבד - אין מובן מאליו. קיבלתם לידיים משהו נפלא כזה - תשמרו ותעבדו, זה הכול".

נכדיו של אביגדור, "הניצחון שלי".

אביגדור מסרב להישאר מאחור וכל הזמן לומד את רזי הטכנולוגיה והתקופה ומבין בהם אפילו יותר מצעירים ממנו. כשהוא מזמין את הקהל בסוף השיחות שלו לעקוב אחריו באינסטגרם ובפייסבוק - אנשים לא מאמינים.

איך לדעתך צריך להעביר היום את זיכרון השואה לדורות הבאים?

"צריך להרבות בסיפורים ממקור ראשון, ומהם צריך ללמוד מה קורה אם, חלילה, לא הייתה לנו מדינה", עונה אביגדור. "לא דומה לשמוע סיפור מדור שני שאומר 'אבא שלי סיפר לי' כמו לשמוע אדם, שממש היה שם וחווה את זה. כשאני מסיים הרצאות, אני מבקש להעביר את הסיפור הזה לדורות הבאים, זה התפקיד שלכם".

להלן הקישור לחגיגת בר המצווה בבירקנאו (דלגו על הפרסומת בהתחלה):

https://www.youtube.com/watch?v=_wxlkLenTm8

אביגדור נוימן וספר התורה בבירקנאו

בהמשך האזכרה עברנו לאודיטוריום "ספרא". יניב אורן סיפר על סבו וסבתו ז"ל: אסתר (לבית קאופמן) מטֶרנוֹבוֹ וזליג פנקסוביץ מנוֹבוֹ סֶליצֶה, שחיו בארץ בכפר פינס.

זאב מילבאואר נשא את ברכת הארגון. להלן תמצית דבריו:

"חברים יקרים, לאחר שנתיים שנבצר מאיתנו לקיים אזכרה פיזית, אנו נפגשים שוב כאן, ב"יד ושם" על מנת לזכור את משפחותינו ואת הקהילות שלנו מזאקרפטיה, שנספו בשואה.

כל מפגש אזכרה הוא בעל שתי פנים: הפן העצוב, שכן האירוע בא לציין שכול ואת זיכרון היקרים שאיבדנו, וגם להזכיר לכולנו שהם היו חלק מחיינו. בין אם מדובר ב"שבעה", ב"שלושים", ב"יורצעייט" או אזכרה לנספי השואה, אירועים אלה מאפשרים לנו להשלים פאזל סביב אדם וקהילות שאיבדנו. העלאת זיכרונות, היא חלק מתהליך של השלמת פאזל חייו של הנפטר וגם ממקם אותנו כחלק מאירועי חייו. כולנו היינו רוצים לחשוב ולקוות שכשיגיע יומנו, הסביבה לא תשכח אותנו, שתהיה לנו פינה בזיכרון כלשהו, שימשיך להזכיר שפעם היינו קיימים.

לאזכרות אלה יש גם את הפן החברתי, של מפגש אנושי של אנשים, שבזכות האזכרה נפגשים, מעלים זיכרונות, מחדשים קשרים, מספרים סיפורים על הנפטר ומה קרה בחייהם. לא תמיד הסיפורים שעולים הם סיפורים עצובים, לפעמים הם דווקא מדגישים את הצד המצחיק של הנפטר. בעבורנו, בני הדור השני, אירוע זה, הוא בעצם אזכרה של אנשים, שאנחנו לא חלק מחייהם, שכן לא הכרנו אותם פיזית, וההיכרות שלנו היא דרך סיפורי הורינו, שורדי השואה. אבל גם לזה, לא כולם זכו. היו הורים, שהעדיפו לא לחלוק עמנו את הזיכרונות הכואבים, הקשורים בשכול. אני זוכר את המשפט שאימי, שלא למדה פסיכולוגיה, או הייתה בעלת השכלה גבוהה, הייתה מרבה לחזור עליו: 'ילדים צריכים לגדול מאושרים על מנת להיות אנשים מאושרים, והם לא צריכים להיחשף לדברים עצובים.' גם כשבכל זאת הזכירה את השואה, היא דווקא נהגה להתמקד בחלקים האופטימיים, כמו, למשל, אותו גרמני טוב, שפגשה לאחר שהועברה מאושוויץ למחנה עבודה בגרמניה. גם כשהיא דיברה על משפחתה זה תמיד היה בהקשר חיובי, על טוב ליבם של ההורים, על המצוות שעשו למען אחרים והבית החם מלא הצחוק.

אני רואה את כולנו, עומדים כאן, 76 שנים לאחר תום המלחמה, מבכים את אובדנם של הנספים, שמעולם לא זכינו להכיר, ומבין שיש לכך משמעות רבה על זהותנו ועל האופן שבו חונכנו על ידי ההורים לזכור ולכבד את העבר.

שמעתי אתמול את לאה גולדין אומרת, שאותנו חינכו ההורים, שורדי השואה, להסתכל קדימה אבל לא לשכוח את העבר - וזה מה שאנחנו עושים - ועל כך גאוותנו.

החינוך וההשכלה תמיד עמדו בראש מעייניהם של הורינו, דבר שתמיד עורר בי פליאה, שכן רובם לא היו אקדמאים, אלא אנשי מסחר ועובדי כפיים; אך הם דחפו אותנו, בני הדור השני, לצאת ללמוד ולרכוש השכלה גבוהה. בשנת 1868, נחקק חוק באימפריה האוסטרו הונגרית, "חוק הלאומים". חוק זה הבטיח שוויון זכויות לכל אזרח אוסטרו-הונגרי והתיר ללאומים השונים להשתמש בשפתם בבתי הספר. אך ההונגרים לא הכירו ביהדות כלאום, אלא הכירו ביהודים כהונגרים בני דת משה. כמו כן, חוקק "חוק חינוך חובה", שחייב לימודים בבתי ספר בשפה ההונגרית, ושם לימדו את מקצועות הליבה. גם היהודים וגם הרוּתֶנים המקומיים התנגדו לחוק זה. היהודים חששו שזה יפגע בלימודי הקודש וגם חשבו שחשיפה לשפה נוספת, תוביל להיכרות עם תרבות חדשה, אשר עלולה להוביל להתבוללות. הרותנים, לעומת זאת, התנגדו לחוק משום שראו בילדים פועלים, כוח עבודה, שמסייע בפרנסת המשפחה. ההונגרים איפשרו התארגנות בכמה יישובים גדולים יותר כמו אונגוור ומונקץ' להקים בתי ספר עצמאיים, שבהם יכלו לשלב לימודי תורה ולימודים בהונגרית.

לא רק בהשכלה חלו שינויים רבים, אלא גם בזרמי היהדות, שהתפתחו ורצו להעמיק בלימוד התורני - ואף לקבל הסמכה לרבנות, דבר שהתבטא, בעיקר, באחוז גבוה מאוד של תלמידים, שלמדו בסמינר להסמכת רבנים - הרבה מעבר לשיעורם היחסי באוכלוסייה.

אחת התנועות שלא הצליחה להתבסס בזאקרפטיה, הייתה התנועה הרפורמית שהוקמה באונגוור, וכנראה שלא הפכה לפופולרית, כיוון שהשמרנות הקהילתית לא איפשרה זאת. מה שמעניין בקהילה זו הוא, שרוב ילדי הקהילה רכשו השכלה גבוהה ברפואה, במשפטים וברוקחות, ושירתו בהמשך את כל הקהילה היהודית.

התנועה הציונית היא התנועה היחידה שהצליחה לאיים על ההגמוניה האורתודוקסית. החשש הגדול מהתנועה הציונית בקרב ראשי הקהילות האורתודוקסיות היה, שהיא תוביל להקמת מדינה ציונית בארץ ישראל, דבר שהם גרסו כי נוגד את התורה וחששו שהדבר יגרום לחילון, שכן ראו בתנועה הציונית תנועה חילונית.

מה שמעניין בזאקרפטיה הוא, שלמרות כל השינויים שחלו בשנות ה-20 וה-30 של המאה ה-20 באירופה והונגריה בפרט, כמו אמנציפציה, זכויות הפרט, דמוקרטיה, תנועת ההשכלה והחילון לא השפיעו כהוא זה על התבוללות הקהילה היהודית, מה שלא אפיין קהילות יהודיות אחרות ברחבי אירופה, קהילות שיותר ויותר הזדהו עם התרבות המערבית.
בפרספקטיבה של היום, כשאנו יודעים מה עלה בגורל היהודים באירופה במלחמת העולם השנייה, אנו מבינים, שהתנועה הציונית היא זו שהצילה את יהודי הקהילה מהתבוללות.
כיום אנו מכירים את המספרים הדרמטיים של התבוללות יהודי הגולה, איבוד זהותם ובעיקר נישואים מעורבים. כיום כ-50% מיהודי ארה"ב, 40% מיהדות אירופה, 35% מיהודי קנדה ו-75% מיהודי ברית המועצות מתחתנים בנישואים מעורבים. בניגוד לקהילות אחרות, מה שמאפיין את קהילת יהודי זאקרפטיה הוא, שגם בקרב בני הדור הראשון ובני הדור השני, נישואים מעורבים היו תופעה זניחה לגמרי.
מתוך היכרותי עם קהילת יוצאי זאקרפטיה כאן בארץ, רובם ככולם המשיכו בדרכם של הוריהם, המשיכו להעניק ולחנך את ילדיהם לערכים, להשכלה, לכיבוד הסביבה ולאהבת הארץ.
אין ספק כי אותו חיבור עמוק וחזק של הקהילה למורשת יהודי זאקרפטיה, ימשיך להתקיים ולהשפיע לחיוב גם בדורות הבאים."

כסגירת מעגל לאירועי הבוקר ב"היכל הזיכרון הממלכתי לחללי מערכות ישראל" נכתב השיר הבא:

"חסד של אמת": לזכרם של יוצאי קרפטורוס אשר נפלו במלחמת השחרור / פיקסלר רות

הם היו גיבורים
אך לנו היו הם עלומים.
חלקם חלוצים
חלקם ניצולים
בְּשנים של שואה
חייהם בַּצל הנורא.

הם שבעו חיי מרורים,
ממשפחתם נותרו פירורים.
אך חזון אחד נתן תקווה:
הבה נעלה לארץ אהובה...
אך זו הצעירה במדינות
מוקפת הייתה במדינות עויינות.
ממלחמת הישרדות –
אל מלחמת עצמאות ופדות.

נקטפו עלומיהם,
נגדעו נעוריהם.
מעטים הספיקו משפחה להקים
ובאדמתה נטמנו בקברים.

שבעה-עשר הם "נצר אחרון"
נותר רק שמם לזיכרון.
שלושה זוגות אחים,
שני בני דודים,
שני גיסים, דוד ואחיין;
יש קבורים בקבר אחים,
שניים שמקום קבורתם לא ידוע.
הצעיר בן חמש עשרה וחצי,
המבוגר - שלושים ושבע.
עשרים ושניים יתומים
רכים בשנים,
חיים בְּצל אובדן הבנים.

נזכור את החלוצים,
נזכור את הניצולים
ננציח את זכרם
נוקיר את תרומתם.
הם היו גיבורים,
ואנו הנמצאים -
חייבים להם חוב לעולמים
כדי שלא יוותרו עלומים...

את האזכרה השנתית חתמה הרצאתה של דר' רבקה אדרת ממוזיאון "אנו" [בית התפוצות]:
"הקרפטים בראי הקולנוע". צפינו בסרטונים מחיי הקהילה במונקץ', ברגסס וסיילש.
התכבדנו בכיבוד טעים, שכלל כריכים, רוג'לך, בורקס, שתיה קרה וחמה.
להלן קישור לתמונות שצולמו בכל אירועי היום:
https://www.dropbox.com/sh/26sl81h54bspny4/AAD7kE36Z2uv99vcd49t0_r6a?dl=0

3. **<u>אזכרת נשמות 2020-2021 (על-פי המידע שנמסר לנו)</u>**

שם משפחה	שם פרטי	מקום לידה	מקום פטירה	חודש פטירה
אדלברטוביץ	אברהם	חוסט	חוסט	דצמ-20
איצקוביץ	אלכס	סיילש	קריית ביאליק	דצמ-20
אקרמן	דבורה (דורי)	מונקץ'	לוס אנג'לס	אוג-20
בוגלר (פייג)	גיזלה (גיזי)	ראחוב	טורונטו	נוב-20
ברבן	יצחק	גאניץ'	בני ברק	אפר-21
ברגר	דוד	טרסבה	ניו יורק	נוב-20
ברגר	הלנה	מונקץ'	קריית אונו	אפר-21
ברגר (הולנדר)	זהבה (גולדי)	וישני רמט	חיפה	ינו-21
ברקוביץ	מאיר	וינוגרדוב	לוד	ספט-20
ברקוביץ	שרה	ליפשה פוליאנה	ראשון לציון	אפר-21
גולד (מוטיוביץ)	אולגה	חוסט	תל אביב	נוב-20
גרינברגר	פרלה (פירי)	מונקץ'	נתניה	אפר-21
גרינברגר/איינהורן	הודל	גאניץ'/אוז'גורוד	ברוקלין	יונ-20
גרינוולד	אליעזר	סוכה ברונקה	ירושלים	מרץ-20
דוידוביץ	רחל	דובובה /אוז'גורוד	בת ים	מאי-20
הופמן	יפה	טרסבה	רחובות	מאי-21
וויצן	מלכה	אוז'גורוד	חדרה	יונ-20
וייג	מנחם	ביצ'קוב	נתניה	אוג-20
ויינברג	פול (פנחס)	קאלניק	מונטריאול	מרץ-21
וייס	יוליה (יוצי)	מונקץ'	גדרה	אוג-20
זלוביץ	הרשי הרמן	מונקץ'	ניו יורק	נוב-20
כהן	וילמוש	מונקץ'	נתניה	אוק-20
כהן (גסטנר)	לאה (לייצ'ו)	קובילצקה פוליאנה	פרוד	יול-20
כהנא	חווה	מונקץ'	ניו יורק	אפר-21
כץ	דבורה	חוסט	חוסט	פבר-21
ליטמנוביץ	אהובה	מונקץ'	באר שבע	אפר-21
ליפשיץ	מיכאל	מונקץ'	דליה	מאי-21
מושקוביץ (זוסמן)	אלטע נחמה חיה	סרדני	טורונטו	נוב-20
מילבאואר (יעקובוביץ)	צביה	מונקץ'	בת ים	פבר-21
מרמלשטיין	טובי	אוז'גורוד/מונקץ'	בני ברק	ספט-20
מרקוביץ	רחל	ראחוב	רעננה	מאי-21
נילסון (ליבוביץ)	ברטה (בשה)	חוסט	גטבורג שבדיה	ינו-21
סטרולוביץ	יהודה	קושניצה	הרצליה	אוק-20

שם משפחה	שם פרטי	מקום לידה	מקום פטירה	חודש פטירה
פוקס	חיה	וילחוביץ	חופית	ספט-20
פיקסלר	שמעון	טייץ'	קליבלנד	מרץ-21
פלדמן (שלזינגר)	אדית	וליקי ברזני	בת ים	פבר-21
פלקוביץ (שניידר)	יוספה	אוז'גורוד	קריית ביאליק	נוב-20
פרידמן (קליין)	מאכי	פקטה אורדו	ניו יורק	ינו-21
פריימוביץ	זליג	קריווה	קריית גת	ספט-20
קוטונה (לינקר)	רוזה	סיילש	לוס אנג'לס	מאי-21
קופולוביץ	לילה זיסל	סוקרניצה	ירושלים	אוק-20
קליינמן	יוסף	סיילש	ירושלים	מאי-21
קליינמן	קלרה	נליפנו	רחובות	ינו-21
קראוס	משה	מונקץ'	טורונטו	ינו-21
רוזנברג	סוסה (שארי)	טרנובו / וינוגרדוב	ראשל"צ	ינו-21
רוזנווסר	ישעיהו (שעיה)	חוסט	נתניה	מרץ-21
רוזנווסר	מרדכי	וליקי רקובץ	חדרה	נוב-20
רפפורט	יוליה	קוסון	בני ברק	ספט-20

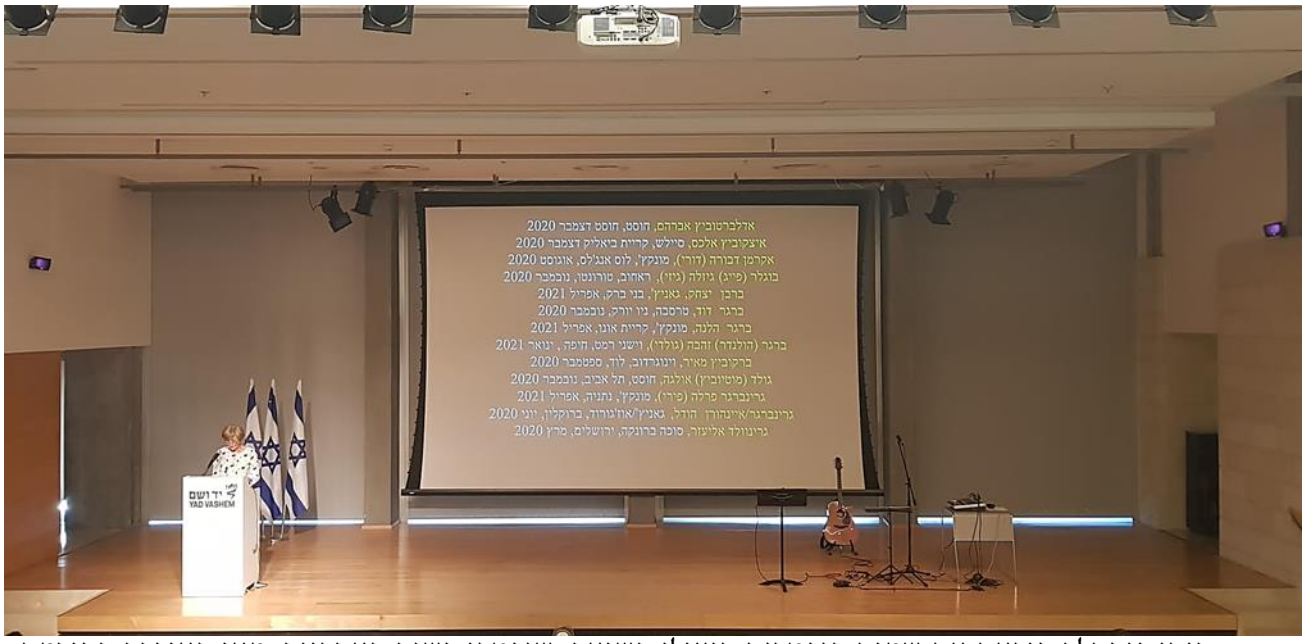

רותי פיקסלר קוראת את שמות הנפטרים, ניצולי השואה, שנפטרו בשנה האחרונה, מאז האזכרה הקודמת.
ברקע מוקרנים שמות הנפטרים. יהא זכרם ברוך!

תודה לכל המשתתפים בטקס
ותודה לכל הפעילים שהשקיעו מאמץ בארגון האזכרה השנתית.

להלן מספר משובים שקיבלנו טרם פרסום עלון זה.
שמי דבורה (דבי) רוזמן שקד, בתו של מרדכי רוזמן ז"ל, שורד שואה מקֶרֶצְקי.
מזה שנים רבות ליוויתי את אבי לאזכרה השנתית ליהודי קרפטורוס. כשנפטר לפני 6 שנים המשכתי את המסורת ואף הצטרפתי ל"דורות ההמשך".

בכל שנה אני מתפעמת מהתוכנית המושקעת ומהתכנים המיוחדים. השנה התעליתם על כל מה שהיה בעבר: השילוב של האזכרה היומית ב"היכל הזיכרון הממלכתי לחללי מערכות ישראל", עם הקשר של יהודי זאקרפטיה, בליווי חיילים במדים ואזכור שמו של אחד החללים שורד השואה, ריגשו אותי מאוד. הסיור המקיף תרם לי המון, במיוחד מאחר וכחלק מ"דורות ההמשך" חרטתי על ליבי לספר את סיפור ההורים על מנת להעביר לדורות הבאים.

"לזכור ולעולם לא לשכוח"

מודה אני לכם על יום מרגש זה ומאחלת לכולם בריאות איתנה ושנמשיך להיפגש עוד שנים רבות.

ציפי גרינבוים (הופמן), שהדוד שלה, שאול-אריה הופמן, נפל במלחמת השחרור:
"שנה ראשונה בטקס. מודות עליו. היה מרגש בהר הרצל וב"יד ושם". מפגש מלא בסיפורים ובחום אנושי. זכינו להכיר אנשים, עימם אנו חולקים עבר משותף ומבט מלא לתקווה לעתיד.
תודה למארגנים".

רותי מולנר בת חיה-שרה בת לאה, שהדוד שלה, קופולוביץ שמואל, נפל במלחמת השחרור:
"השתתפתי באזכרה ליוצאי אזור הקרפטים שהייתה בתאריך י"ד סיון תשפ"א (25.5.2021). בתחילה היינו בהיכל הזיכרון לחללי צה"ל בהר הרצל. התרגשנו לשמוע סיפורים על חללים שנפלו לאורך שנות המדינה. שמענו הסברים על המבנה המהמם, שנחנך בשנת 2017, והשתתפנו באזכרה לחללים שנפלו בתאריך זה. האזכרה הייתה מרגשת מאוד. אחר כך עברנו לאוהל "יזכור" ולאחר מכן שמענו דברים מרגשים מפי צעיר, דור שלישי לשואה. התרגשנו מאד משיר שכתבה גב' רותי פיקסלר, שהקריאה גם שמות של יוצאי הקרפטים, שנפטרו בתקופה האחרונה. יו"ר הארגון סיפר לנו על הארגון ועל פעולותיו הענפות. כל היום היה מאורגן למופת, המארגנים השקיעו רבות בארגון היום. תודה רבה לכל העוסקים במלאכה, שמקדישים מזמנם בהתנדבות מלאה. בזכותם אנחנו זוכרים ולא שוכחים."

היכל הזיכרון: "אנו מודים לכם שבחרתם לציין יום משמעותי זה ב"היכל הזיכרון הממלכתי". צוות היכל הזיכרון חווה התרגשות רבה מביקורכם בהיכל ומאחל לכולם ימים טובים ובשורות טובות."

יניב אורן מספר על משפחת פנקסוביץ

שוקי ודורית פרקש הנעימו בשירים במהלך הטקס

4. **אזכרת נשמות משנים עברו**

אני חוזרת ומזכירה שפתחנו את האפשרות להעלות לאתר הארגון את שמות בני הדור הראשון, שנפטרו בעבר, ולא הונצחו באזכרות השנתיות. הפרטים הדרושים להנצחה: שם מלא (אפשר להוסיף שם נעורים לנשים), עיר הולדת, עיר הפטירה ותאריך הפטירה. אנו מעדכנים את האתר אחת לשנה, בעקבות טקס האזכרה השנתית, כלומר – בחודש יוני 2021.

נא העבירו פרטים לרותי פיקסלר 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

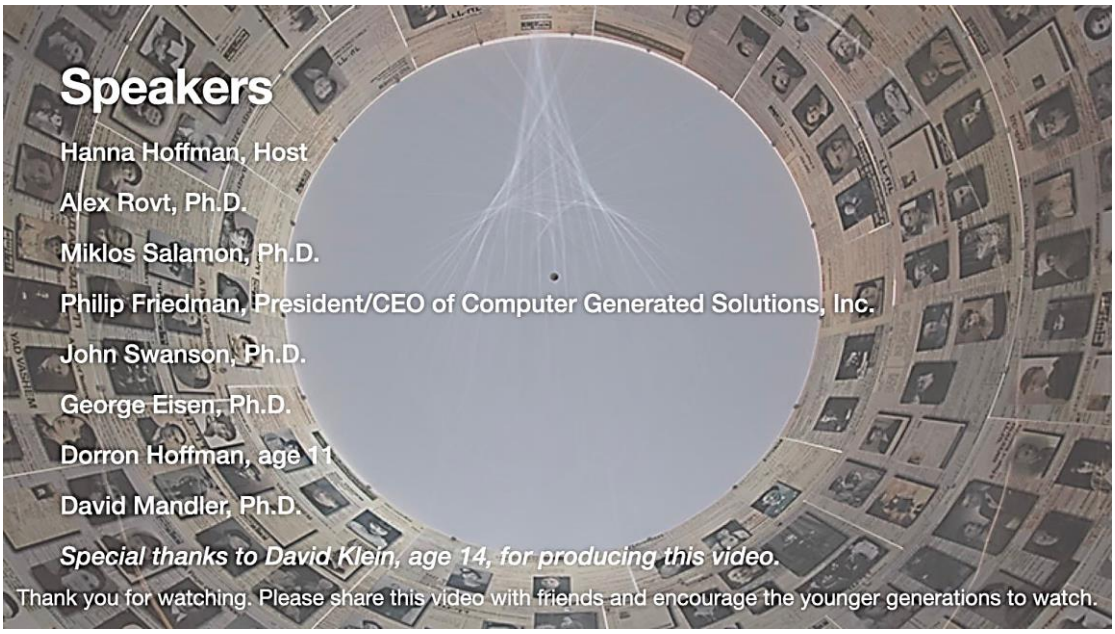

5. טקס האזכרה השנתית בניו-יורק

רק בניו-יורק התקיימה השנה אזכרה חלופית בהובלתה של חנה הופמן ובסיועו של אלכס רוט.
בשאר הקהילות טרם התאפשר המצב של עריכת האזכרה בשל מגפת הקורונה.

קישור להרצאת פרופ' סוונסון (באנגלית): https://www.youtube.com/watch?v=6eRyWOZqYug

חנה הופמן ביקשה להודות לדוברים בטקס:

Alex Rovt, Ph.D, Miklos Salamon, Ph.D, Philip Friedman, Jown Swanson, Ph.D,
George Eisen, Ph.D, Doron Hoffman (בן 11), David Mandler Ph.D .

תודה מיוחדת לדויד קליין (בן 14), הנכד, על עריכת הווידאו.

הטקס שהעלתה חנה הופמן ל-you tube: https://www.youtube.com/watch?v=C2HP_1hZVEw

6. ראשי קהילות בזאקרפטיה שנפטרו לאחרונה

בחודשים האחרונים נודע לנו על פטירתם של שלושה ראשי קהילות בזאקרפטיה:

א. אדלברטוביץ אברהם – נולד בחוסט ונפטר בדצמבר 2020 בחוסט – בן הדור הראשון
ב. גולדברגר ארנו – נולד בברגסס ונפטר במרץ 2021 בברגסס – בן הדור השני
ג. וייס מרדכי-צבי (מיקי) – נולד בווינוגרדוב ונפטר בווינוגרדוב – בן הדור השני

יהי זכרם ברוך!

7. מחתרת תנועות הנוער בבודפשט

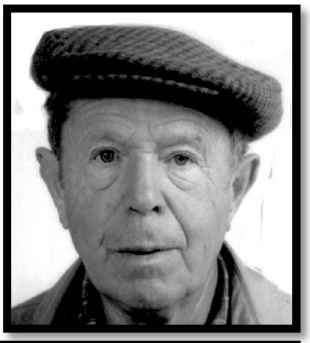

עוד שני שמות התווספו לרשימה ארוכה זו:

איינהורן מנחם-מנדל: נולד בוילחובצי (Vilhivci) ב-2.10.1920 ונפטר ב-20.11.2000. חבר "דרור הבונים", במסגרתה השתתף בחפירת בונקרים בחודשים פברואר-מרס 1944 במחוז מרמורוש.
עלה ארצה אחרי מלחה"ע ה-2 ונפטר ברחובות.

פורן יעקב (Fried Jancsu): נולד ב- 27.5.1924 בנאג'סולוש (Nagyszőllős) ונפטר ב־16.11.1999. חבר "השומר הצעיר"; היה חבר בתנועתו בסוף שנות ה-30. לאחר כניסת הגרמנים להונגריה ב-19.3.1944, הקים מחבוא בגטו של עירו, שם הסתתר במשך שלושה חודשים. כאשר יצא מן המחבוא כדי להשיג מים, נתפס, הועבר לברגסאס (Beregszász) ומשם לבית הסוהר מושונ'י (Mosonyi) בבודפשט. בעזרת התנועה שוחרר והגיע ל'בית הזכוכית'. הצטרף לפעילות מחתרתית בהפצת תעודות מזויפות. אחר השחרור נשלח לטרנסילבניה כדי לעסוק בשיקום התנועה. עלה לארץ והצטרף לקיבוץ געתון.

8. **<u>משלנו: רוטשטיין אליעזר (לייזר)</u>**

אל לייזר הגעתי במסגרת ההנצחה של חללי מלחמת השחרור. סבתו, טובה שלומאי (שלומוביץ) הייתה אחותו של גרוס שמעיה הי"ד, אשר נפל במוצא, בדרך לירושלים; הם היו ילידי חוסט.

על הסבא רבא של לייזר, מרדכי גרוס, כתוב בספר מרמורוש (עמוד 217): "לאחר מלה"ע ה-1 הקימו מרדכי גרוס ומשה היימפלד <u>תחנת חשמל, שסיפקה זרם למאור ולתעשייה</u>." לייזר סיפר לי שגם הוא עוסק ב<u>אנרגיה</u>, כמו הסבא רבא וידעתי שבקרוב ארצה לספר את סיפורו.

משפחתו הגרעינית והמורחבת של לייזר מתגוררת בעוטף עזה – בכפר מימון – וזה הזמן לחזק את תושבי חבל זה, החי שנים כה רבות בצל הפגזות הטילים מעזה.

אז קצת שורשים: מצד משפחת גרוס - למרדכי ולפסיה גרוס היו 7 ילדים; ארבעה מהם עלו ארצה: יעקב, שמעיה הי"ד, חיים וטובה; יעקב (יוג'ין) עבר לאנגליה. ההורים ו-3 מהילדים נותרו בחוסט ונרצחו בשואה: טוביה (18), אטל-אנזל (16) ושרה-אביבה (13). ע"ש של אביבה נקראה בתו של חיים.

טובה למדה, אך לא סיימה, משפטים ועלתה ארצה לפני המלחמה.

טובה נישאה לזאב, גם הוא יליד חוסט ושם המשפחה המקורי שלו, שלומוביץ, קוצר לשלומאי.

נולדו להם 3 ילדים אמנון (ז"ל) רותי ומרדכי על-שם סבו (במיתר). הבת רותי, היא ממקימי כפר מיימון, שם גר, כאמור, גם הנכד של טובה, לייזר רוטשטיין.

סבתא טובה שלומאי לבית גרוס

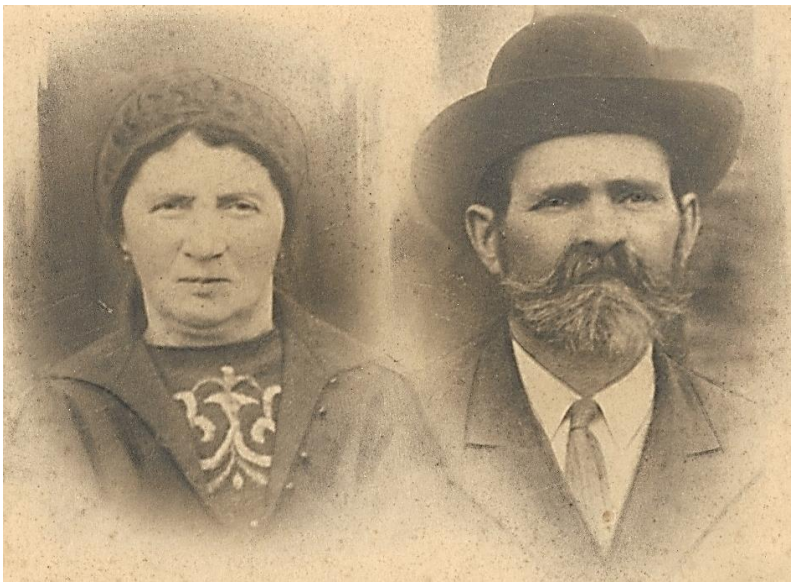

סבא רבא אליעזר וסבתא רבתא יוטה שלומוביץ, שעל-שמו נקרא לייזר

אחיו של זאב שלומאי (אחיו של הסבא של לייזר), שרגא פייבל שלומאי (שלומוביץ'), גידל אתרוגים לאחר התיישבותו בכפר הרא"ה. הוא הנהיג שיטות טיפול שונות, שבהם שיפר את צורתו של הפרי. גלגוליהם של אתרוגי שלומאי הם רבים. הם מגודלים עד היום בקיבוץ טירת צבי וכן בכפר מימון. האתרוג מטיפוס זה הוא בעל מתאר מעוגל וחוטם מחודד, חסר פיטם לרוב. כיום פותחו ממנו זנים מוארכים יותר.

תחנת החשמל שבנה הסבא רבא, מרדכי גרוס ב- Sard.
Sard הרשומה בתמונה נקראה ביידיש Groys Sard.
בהונגרית נקרא המקום Felsosarad.
כיום נקרא המקום Shirokoye,
כ-15 ק"מ צפון - מערבית לחוסט

לייזר הוא מנכ"ל משותף של חברת **"שחר אנרגיה בע"מ"**. זו חברה, המתמחה בתחום האנרגיות המתחדשות, ובמיוחד בתחום הסולארי והרוח - התמחות בייצור פאנלים סולריים: הקמת מערכות אנרגיה סולארית לייצור חשמל בשיטה פוטו-וולטאית. ללייזר ניסיון בינלאומי בצפון אמריקה, אסיה ואירופה; ניסיון בעבודה עם חברות גלובאליות ברחבי העולם.
גם בארץ יש לחברה פעילות רבה. הם התקינו בשדרות מערכות אנרגיה למבני ציבור, במועצה האזורית אשכול, ברמת גן, רמת הגולן, בתל-שבע ועוד.

מתוך העיתונות [מתן צורי 08.06.2016, מ-Ynet]:
"השבוע החלה לפעול מערכת לייצור חשמל מאנרגיית השמש בבית הספר "ניצני אשכול" במועצה האזורית אשכול. מזכיר המועצה: 'במהלך יש מסר חינוכי'. לא עוד חשמל מתחנת כוח מזהמת: השבוע החלה לפעול בבית הספר "ניצני אשכול" שבמועצה האזורית אשכול מערכת ייצור חשמל מאנרגיה סולארית – האמורה לספק את כל צריכת החשמל למוסד החינוכי שבעוטף עזה. אחרי חודשים ארוכים של תכנון והתקנת פאנלים סולאריים, הסתיימו העבודות והשבוע בוצע החיבור שעבר בהצלחה. בבית-הספר הסביבתי ההתרגשות בשיאה והתלמידים, מכיתות א'-ו' ,היו עדים למהלך מדובר בפרויקט של המועצה האזורית אשכול, שמטרתו לחסוך באנרגיה וגם לצמצם את העלויות של בית-הספר ולמדו על יתרונותיו הסביבתיים של שימוש באנרגיה סולארית לייצור חשמל." מהם היתרונות?

1. הפחתה בהתחממות כדור הארץ
2. שיפור בריאות הציבור
3. אנרגיה בלתי נדלית
4. מחירים יציבים
5. אמינות וחוסן

...וכך לייזר רוטשטיין, נינו של מרדכי גרוס מחוסט, ממשיך את עיסוקו של הסבא רבא ומקים תחנת החשמל –
מתחבר לעיסוק בחיסכון בייצור החשמל בישראל!
ברוך תהיה על עשייתך!

ללייזר יש כמה תחביבים: הוא צוללן פעיל ומתנדב ביחידת "להבה" של מכבי אש וביחידת הצוללים "חוד החנית" של זק"א וכן עוסק בשייט.
הוא מנגן על פסנתר וגיטרה ומטפח אוסף גיטרות מרשים.
יחד עם אשתו, עינת, הם גידלו 4 ילדים ויש להם שישה נכדים.

עינת ולייזר רוטשטיין –
צלילה באילת

כלניות בכפר מיימון

אוסף הגיטרות של לייזר